

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K zákonu o trestní odpovědnosti právnických osob

Zákon č. [418/2011](#) Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, nabyl účinnosti k 1.1.2012. Přijetí této normy bylo vyvoláno zejména mezinárodním tlakem na Českou republiku, která tak naplnila požadavky, které vycházejí především z jejího členství v Evropské unii.

Jelikož se náš právní řád řadí do kontinentálního právního systému, nebyla otázka trestní odpovědnosti právnických osob dlouho řešena, když například pro anglosaský systém je tento přístup tradičním. Princip trestní odpovědnosti právnických osob začaly již dříve přijímat některé státy kontinentální Evropy, když například v Nizozemsku k tomuto dochází v roce 1976, ve Francii v roce 1994, v Belgii v roce 1999, dále pak ze států, které byly přijaty společně s Českou republikou do Evropské unie např. v Polsku v roce 2002, v Litvě v roce 2003, atd.

Obecně jsou využívány dva modely trestní odpovědnosti: model **pravé** trestní odpovědnosti a model **nepravé** trestní odpovědnosti. V České republice byl nakonec použit model pravé trestní odpovědnosti, když v jeho rámci lze právnickou osobu postihnout i v případě, kdy se nepodaří prokázat spáchání trestného činu konkrétní fyzickou osobou, i když by bylo zcela zjevné, že ke spáchání trestného činu došlo v rámci dané právnické osoby a v její prospěch.

Co se týče modelu nepravé trestní odpovědnosti, tento umožňuje odpovědnost pouze fyzických osob, které jednájí jménem právnické osoby. Těmto právnickým osobám je pak možné uložit trestní opatření, která svou povahou odpovídají spíše ochranným opatřením. Takovýto model byl zvolen například na Slovensku, kde došlo k přijetí úpravy zákona č. 224/2010 Z.z., kterým se mení a doplňuje zákon č. 300/2005 Z.z., Trestný zákon, v znení neskorších predpisov, a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. [418/2011](#) Sb. byl prezentován jako součást protikorupčních opatření, které slíbila zavést vláda. Jak již bylo řečeno na začátku, jedná se především o mezinárodní tlak na Českou republiku, díky němuž byla celá koncepce přijata. V této souvislosti je třeba zmínit, že nejde pouze o závazky v souvislosti s členstvím v Evropské unii, ale i co se týče členství České republiky v mezinárodních organizacích, jakou je například OSN. Česká republika dosud neratifikovala některé úmluvy, které by být ratifikovány měly, s ohledem na zmíněné. Zajímavým faktem pak může být zjištění, že například Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (United Nations Convention against Transnational Organized Crime; New York; 15 November 2000, která vstoupila v platnost 29. září 2003) byla dříve než v České republice ratifikována na Kubě.

V podobném časovém horizontu jako v České republice nabyl ve Velké Británii účinnosti Bribery Act, který je však z roku 2010. Současně také nelze nezmínit, že je zcela namístě očekávat různý výsledek

ve Velké Británii a u nás, když například 5.12.2012 byla zveřejněna zpráva „Korupci se v Česku daří víc než ve Rwandě. Nečasově vládě chybí hodnověrnost“, kde je zmíněn celosvětový žebříček vnímání korupce Transparency International. Tak například se ČR umístila ve stejné skupině s podobným počtem bodů jako již zmiňovaná Kuba (ta má alespoň některé mezinárodní závazky **formálně** splněny).

Jedním z problémů stojících u zrodu účinnosti zákona je i krátká legisvakanní lhůta, když vyvstala nutnost přehlasování prezidentského veta, a to 6.12.2011, tzn. šlo o méně než měsíc, což mi u podobných tzv. „protikorupčních opatření“ přijde přinejmenším zvláštní. Korupci, jako jednomu z nejzávažnějších jevů naší společnosti, by měla být věnována rozhodně větší pozornost.

Samotný zákon o trestní odpovědnosti právnických osob by se, co do rozsahu, a vzhledem k výše zmíněným skutečnostem, spíše hodil pro potřeby větší novely zákona č. [40/2009](#) Sb., trestního zákoníku (úprava zákona obsahuje celkem 48 paragrafů). Tím spíše, že se ve spoustě jeho ustanovení znění trestního zákoníku v podstatě opakují. Zákon je tedy svojí povahou spíše „vedlejším trestním zákonem“, když dále zmíněný výčet trestných činů je zcela pojat jako odkaz na trestní zákoník.

Asi samozřejmě po prvních ustanoveních přichází na řadu vyloučení odpovědnosti některých právnických osob za trestný čin, když je výslovně uvedeno, že trestně odpovědná není Česká republika a územní samosprávné celky při výkonu veřejné moci. Ve druhé části zákona, konkrétně v § 7, se setkáme s výčtem trestných činů, které lze právnickým osobám přičíst, přičemž mnohé z nich působí zvláště ve vztahu k subjektu.

Trestní odpovědnost právnické osoby je založena na výčtu subjektů, které čin spáchaly jejím jménem nebo v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti. Tím jsou dle dikce zákona tedy:

- statutární orgán nebo člen statutárního orgánu, anebo jiná osoba, která je oprávněna jménem nebo za právnickou osobu jednat,
- ten, kdo u této právnické osoby vykonává řídicí nebo kontrolní činnost, i když není osobou uvedenou v písmenu a),
- ten, kdo vykonává rozhodující vliv na řízení této právnické osoby, jestliže jeho jednání bylo alespoň jednou z podmínek vzniku následku zakládajícího trestní odpovědnost právnické osoby, nebo
- zaměstnanec nebo osoba v obdobném postavení (dále jen „zaměstnanec“) při plnění pracovních úkolů, i když není osobou uvedenou v písmenech a) až c), jestliže toto jednání jí lze přičíst dle dalšího odstavce – tedy pokud bylo učiněno na podkladě rozhodnutí, schválení nebo pokynu orgánů právnické osoby nebo osob uvedených v odstavci prvním dle znění ustanovení písm. a) až c).

Zvláště podmínky uvedené ve vztahu k osobě zaměstnance mi osobně přijdou dosti problematické. A to zvláště z hlediska toho, že zaměstnanec se může ocitnout v nezáviděníhodné pozici. Na jedné straně může být konfrontován s požadavkem na splnění pokynu zaměstnavatele, s jehož nesplněním může být spojena sankce, v jejímž konečném důsledku může přijít o zaměstnání. Na straně druhé se splněním problematického pokynu může být spojena hrozba vystavení se trestnímu stíhání. (To už je ale otázka jiná, patřící spíše do teorie a psychologie.)

S trestní odpovědností právnických osob je pak spojen její **přechod** na všechny právní nástupce právnické osoby, přičemž soud pak přihlíží i k tomu, v jakém rozsahu na každého z nich přešly výnosy, užitky a jiné výhody ze spáchaného trestného činu.

Jak jsem již zmínila, úprava zákona odkazuje na trestní zákoník a trestní řád, nejinak tomu je, i co se týče promlčení trestní odpovědnosti, když je přímo odkázáno na § 34 zákona č. [141/1961](#) Sb., trestní

řád.

S porušením zakládajícím trestní odpovědnost souvisí sankce. Tyto jsou ve vztahu k právnickým osobám taxativně vymezeny v § 15 zákona. Jako sankci lze tedy uložit tyto tresty:

- zrušení právnické osoby
- propadnutí majetku
- peněžitý trest
- propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty
- zákaz činnosti
- zákaz plnění veřejných zakázek, účasti v koncesním řízení nebo ve veřejné soutěži,
- zákaz přijímání dotací a subvencí,
- uveřejnění rozsudku;

a jako ochranné opatření:

- zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty.

Ukládáním jednotlivých druhů trestů se pak podrobněji věnuje úprava v § 16 a násl. zákona. Za zmínku stojí trest zrušení právnické osoby. Tento je nastaven tak, že okamžikem právní moci rozhodnutí, kterým byl takovýto trest uložen, vstupuje právnická osoba do likvidace.

Co se pak týká například peněžitého trestu, je tento koncipován na základě denní sazby, která má přesně určený rozsah, tj. nejméně 1.000,- Kč a nejvíce 2.000.000,- Kč.

Část čtvrtá zákona (který lze brát jako speciální k trestnímu zákoníku a trestnímu řádu, jak již bylo zmíněno) se zabývá zvláštností trestního řízení vedeného proti právnickým osobám.

Tak například v případě zrušení, zániku a přeměny právnické osoby je tato povinna písemně oznámit státnímu zástupci a, v řízení před soudem, předsedovi senátu, že budou prováděny úkony směřující k tomuto zrušení, zániku nebo přeměně. To musí být oznámeno ještě před provedením úkonů, když při nesplnění podmínky s tímto zákonem spojuje neplatnost úkonů.

V řízení pak může za právnickou osobu činit úkony současně jen jedna osoba.

Osobně se s přístupy kolektivní odpovědnosti příliš neztotožňuji, myslím si, že například úmysl vychází vždy od jednoho konkrétního člověka, lze ovšem ještě citovat prof. JUDr. Jaroslava Fenyka, Ph.D., DSc., který pro diskusní setkání české národní skupiny AIDP Praha 6.10.2011 uvádí následující: „Prosazování kolektivní odpovědnosti v trestním právu není bez problémů. Existují názory, které tuto odpovědnost jednoznačně odmítají a názory, které se naopak kloní k jejímu prosazování. Mezi důvody, pro které se navrhuje tato forma odpovědnosti, patří například nové druhy protispolečenských aktivit páchaných významnými právnickými osobami (havárie ropných tankerů, přeshraniční a organizovaná kriminalita), kde nepostačuje správní trestání, neúčinnost individuálního trestního práva (prokázání zavinění fyzických osob), potřeba aktivizovat kolektivní odpovědnost s ohledem na realitu obchodních vztahů, větší účinnost nástrojů trestního práva procesního (možnost použít např. operativně pátrací prostředky nebo vůbec zajišťovací instituty z trestního řádu), požadavky mezinárodní spolupráce v trestních věcech a zejména závazky vyplývající z aktů mezinárodního práva veřejného a práva Evropské unie.“

I taková „novinka“, jakou je i nadále tento zákon, se neobejde bez počátečních problémů. Otázkou na zvážení je ale míra právní jistoty/nejistoty, které se tímto dostane do rozhodovací praxe. I vzhledem k tomu, že do nedávné doby se k této otázce nevyjadřovalo ani Nejvyšší státní zastupitelství.

Tak či tak, Česká republika splnila další ze svých závazků, i když s opětovným zpožděním (otázkou je také zejména kvalita přijatých opatření), a naplnila tak, alespoň formálně, své povinnosti.

Mgr. Olga Nemravová,
advokátka

Mgr. Miloslava Vaňková,
advokátní koncipientka

autorky působí v advokátní kanceláři MSB Legal, v.o.s.

[MSB Legal, v.o.s.](#)

Bucharova 1314/8
158 00 Praha 13

Tel.: +420 251 566 005

Fax: +420 251 566 006

e-mail: paha@msblegal.cz

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Podmíněné upuštění od trestního stíhání: racionální odklon u právnických osob](#)
- [Zkreslené vzpomínky v trestním řízení vedeném pro pohlavní zneužívání](#)
- [Přenositelnost důkazů z daňového do trestního řízení](#)
- [Praktický návod na úspěch žádosti o podmíněné propuštění od roku 2026](#)
- [Přijetí prohlášení viny a povinnost soudu vypořádat námitky poškozeného](#)
- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké](#)

konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“

- Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody
- Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice
- Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?
- Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení